KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

LAUSUNTO
28.4.2021

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE
tav@eduskunta.fi

Kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta (265/2020 vp)

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle ja esittää seuraavat huomiot:

Yleistä:

Sähkönsiirtohinnat ovat olleet vuoden 2013 lakiuudistuksen jälkeen rajussa kasvussa ja tämä on tuntunut erityisesti kuluttajien lompakoissa. Ylen tekemän selvityksen mukaan lakiuudistuksen mahdollistamana yhtiöiden sallittu liikevaihto nousi keskimäärin 38 % vuoden vaihteessa 2015–2016 ja yhteensä verkkoyhtiöt saivat tehdä niin halutessaan 330 miljoonan euron korotuksen hintoihin vuodesta 2016 alkaen.[1] Maksajana ovat sähkönkäyttäjät. Hintojen jatkuva kasvu on katkaistava lakimuutoksella. Kuluttajaliiton mielestä hallituksen esitys 265/2020 vp laeiksi sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta ei riittävissä määrin ratkaise sitä ongelmaa, että kuluttajille siirtohinnat saattavat olla kohtuuttomia ja ennakoimattomia.

Kuluttajaliitto haluaa nostaa esiin, että kansalaisaloite KAA9/2020[2] näyttäisi huomioivan hallituksen esitystä paremmin sähkönsiirron kohtuullisuusnäkökulmat ja uudistaisi siirtohinnan sääntelyä kokonaisvaltaisemmin korjaten havaittuja ongelmia. Energiavirasto voisi nykyiselläänkin puuttua sähkönsiirronhinnoitteluun, mutta tämä mahdollisuus ei ole tuonut parannusta kuluttajien asemaan – kansalaisaloitteen ehdotus huomio tämän ongelman hallituksen esitystä paremmin.

Siirtohinnoittelun kohtuullistamisella olisi positiivisia vaikutuksia kuluttajien talouteen ja kotitalouksien ostovoimaan, jolla taas on positiivisia vaikutuksia talouteen.[3]

Kuluttajaliitto kiittää hallituksen esitystä siitä, että siinä on huomioitu, että lakimuutoksen olisi syytä tulla voimaan mahdollisimman pian. Lisäksi muutokset sähkökatkosten vakiokorvauksissa on askel oikeaan suuntaan, vaikka kuluttajien etu olisi, että kalenterivuonna maksettavien korvauksien enimmäismäärä poistettaisiin.

[1] Yle tutki: Sähkön siirtohintojen raju nousu johtui yllättävästä syystä – valvojan tekemä muutos koitui kalliiksi kuluttajille, 12.10.2020, https://yle.fi/uutiset/3-11588082
[2] Kansalaisaloite laiksi sähkömarkkinalain sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_9+2020.aspx
[3] Suomen Sähkönkäyttäjät ry:n ja Omakotiliitto ry:n teettämän selvitys: Juha Honkatukia, 3.2.2021, https://www.elfi.fi/wp-content/uploads/2021/02/kotitaloussahkon-siirtohintojen-kohtuullistamisen-vaikutukset-elfi.pdf

KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

LAUSUNTO
28.4.2021

Kuluttajaliitto haluaa tässä lausunnossaan tuoda esille hallituksen kaksi esityksen olennaisinta heikkoutta, jotka käsityksemme mukaan ovat ratkaisevia, kun arvioidaan kuluttajien sähkönsiirron kohtuullisuutta ja ennakoitavuutta: vuotuinen hinnankorotuskatto sekä alijäämän perimiskauden pidentämismahdollisuus.

Sähkömarkkinalaki 26 a § - maksujen korotuksen enimmäismäärä

Sähkömarkkinalain 26 a §:ään sisältyvää sähkönsiirron ja -jakelun maksujen korotuksen enimmäismäärää esitetään hallituksen esityksessä laskettavaksi 15 prosentista kahdeksaan prosenttiin. Maksujen korotusten enimmäismäärien tarkastelu tapahtuisi 12 kuukauden pituisissa tarkastelujaksoissa, joita verrattaisiin korotusta edeltäviin 12 kuukauden jaksoihin. Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan kahdeksan prosentin korotusmahdollisuus edellä mainitulla tarkastelujaksolla monopolimaisessa asemassa olevalle yritykselle on kohtuuttoman suuri. Korotuksen verrokkijakso ei ole kovin pitkä, joka johtaa jo kohtalaisella ajanjaksolla erittäin suuriin korotuksiin. Tämä kuluttajahintojen jyrkkä kipuaminen on pysäytettävä. Ei ole perusteltua, oikeudenmukaista tai ennakoitavaa turvata yrityksille, jonka tavoitteena kuitenkin lähtökohtaisesti on voiton maksimointi sallituissa rajoissa, hallituksen esityksen mukaista korotusmahdollisuutta. Sähkönsiirtoyritykset eivät toimi vapailla kilpailuilla markkinoilla, joilla kilpailu pitäisi hinnankorotukset paremmin kurissa. Lisäksi sähkönsiirron- ja jakelun osalta tulee erityisesti huomioida se, että sähkönsiirron osalta kuluttajalla ei ole mahdollisuutta valita yritystä, jonka kanssa se haluaa solmia sähkönsiirtosopimuksen.

Maksujen korotuksen enimmäismäärän tulisi olla huomattavasti alhaisempi – enintään muutamia prosentteja.

Sähkömarkkinalaki 26 a § ja laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta 14 § - Energiaviraston päätös alijäämän tasoitusjakson pidentämisestä

Nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen mukaan Energiavirasto voi painavasta syystä verkonhaltijan hakemuksesta pidentää alijäämän tasoitusjaksoa enintään neljällä vuodella. Kuluttajaliitto pitää tätä mahdollisuutta erityisen ongelmallisena, koska se synnyttää kuluttajille piilovelkaa ja on omiaan heikentämään kuluttajien sähkönsiirron ja -jakelumaksujen ennakoitavuutta. Tasoitusjakson pidentävä päätös käytännössä mahdollistaisi vielä suuremmat hinnankorotusmahdollisuudet. Kuluttajien edut huomioiden on vaikea nähdä, miksi pidennys olisi tarpeellinen. Painaviksi syiksi perusteluissa ehdotetaan esimerkiksi ”myrskyn, muun äkillisen sääilmiön tai luonnonolosuhteissa tapahtuneen äkillisen muutoksen aiheuttama verkonhaltijan kustannusten poikkeuksellisen suuri nousu”. Kuluttajaliitolle on epäselvää, miksi kuluttajien tulisi viime kädessä olla vastuussa yritykselle koituvista kustannuksista, kun syynä taustalla on sääilmiöt.

Tasoitusjakson pidentämismahdollisuutta ei tulisi ottaa käyttöön.

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö, OTK

Emmi Meriranta
lakimies, OTM